

MASARYKOVA UNIVERZITA

Politická geografie

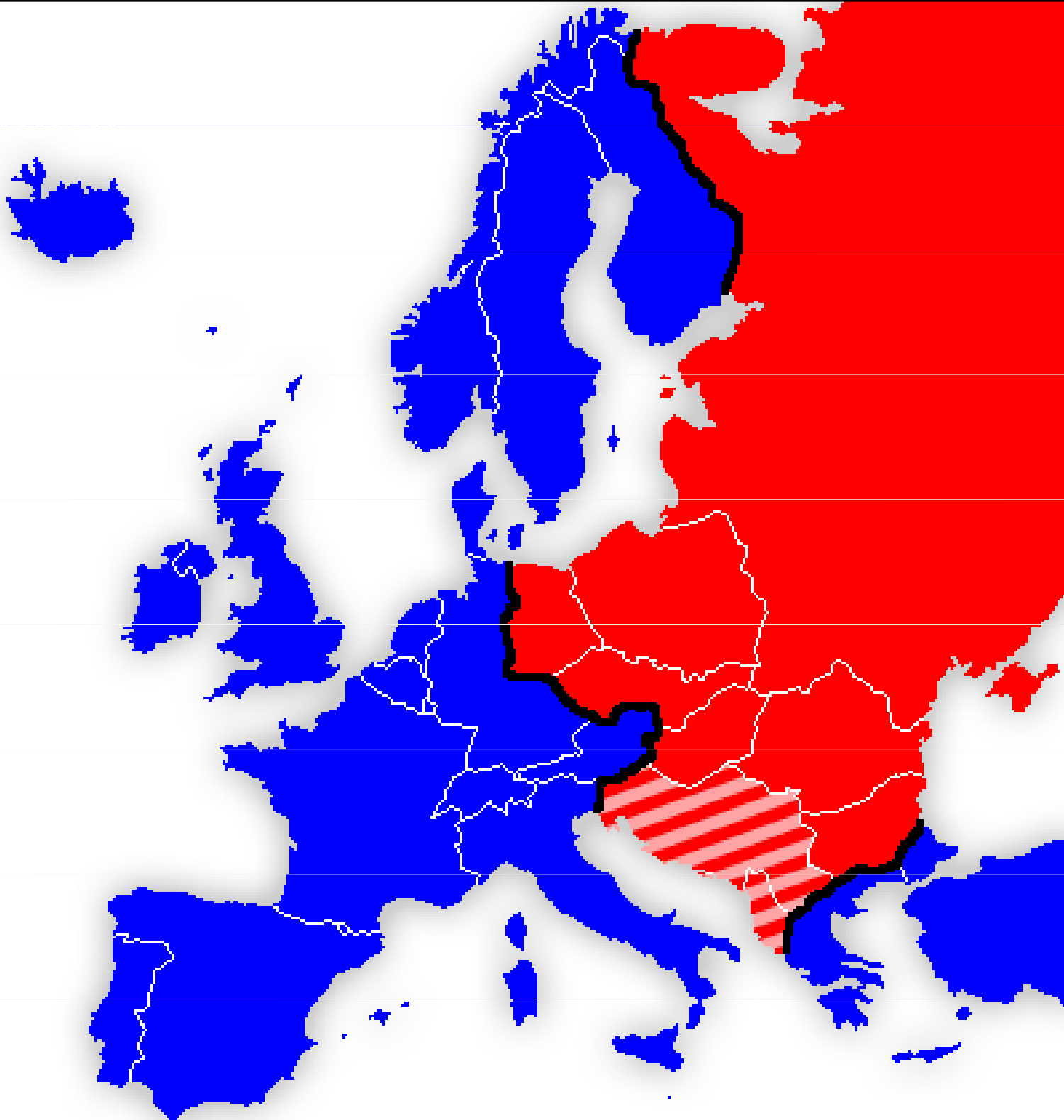
Svět po 2. světové válce

Vytváření mezinárodních organizací

3.11.2008

Poválečný vývoj

- Německo a Rakousko rozděleno do 4 okupačních zón.
- Odsun obyvatelstva z východní Evropy (až 12 milionů Němců).
- Francie a Itálie – 1947 – odsun komunistů z vlády.
- Sovětský svaz si vedle někdejšího východního Polska podržel přímou kontrolu nad pobaltskými státy Litvou, Lotyšskem a Estonskem a nad dříve rumunskou Besarábií, k čemuž získal československou Podkarpatskou Rus.
- Bipolární rozdělení světa – Západní a východní blok (Spojené státy x SSSR).
- V Řecku občanská válka (královská vojska x komunisté).

Poválečný vývoj

- ❏ Čína – občanská válka (nacionalisté x komunisté) – Mao Ce-tung – Čínská lidová republika - 1949. Vůdce Kuomitangu generál Čankajšek se stáhl na ostrov Tchaj-wan.
- ❏ Korejská válka (1950 – 1953) – Severní x Jižní Korea. Severní část - „lidově demokratický režim“ - Kim Ir-Sen. Jih – 1948 demokratické volby - Li Syn Man.
- ❏ Vietnam (Indočína) – v srpnu 1945 vyhlášena Vietnamská demokratická republika - Ho Či Min – rozdělení na dvě části – Sever komunistický a Jih s podporou USA - Ngo- Dinh – Diem.
- ❏ Dekolonizace zemí => vznik nových států (Izrael 1948, Indie 1947, Pákistán 1956).
- ❏ Podpora USA zemím (Turecko, Řecko) a v Asii (Tchaj-wan, Jižní Korea).

Studená válka

- ❑ Konflikt mezi národy, který nezahrnuje vojenské akce, ale je zaměřen především na akce ekonomické či politické.
- ❑ 1947–1991 mezi Spojenými státy a jejich spojenci sdruženými v NATO na jedné straně a Sovětským svazem.
- ❑ Už od roku 1945 napětí mezi Sovětským svazem a USA – neshody o osudu poraženého Německa, vztah k Francii a osud Polska – Jaltská konference (únor 1945).
- ❑ Ve snaze o zachování mezinárodního míru vytvořili v roce 1945 Spojenci **Organizaci spojených národů**.
- ❑ Rozdělení poválečné Evropy na zájmové sféry USA a západních spojenců a SSSR.

Studená válka

- ❏ Počátek - svržení atomové pumy na Japonská města Nagasaki a Hirošima a projev amerického prezidenta Harry S. Truman 12. března 1947 -> nový směr zahraniční politiky USA – ***Trumanova doktrína.***
- ❏ V roce 1948 přišla Amerika s nabídkou ekonomické obnovy zničeného evropského hospodářství = ***Marshallův plán.***
- ❏ Československo – na hranicích rozdělení zemí – tzv. ***železná opona.***
- ❏ Reakce USA na Studenou válku = založení ***NATO.***
- ❏ Reakce Sovětského svazu = ***Varšavská smlouva.***
- ❏ Studená válka končí rozpadem SSSR počínajícím v druhé polovině 80. let a definitivním na přelomu 80. a 90. let.

OSN (UNO)

- ❏ založena **26. června 1945** v San Franciscu na základě přijetí Charty OSN.
- ❏ Charta OSN – základní dokument, přijetí 51 členy (včetně ČSR), charakter mezinárodní smlouvy.
- ❏ oficiálně vznikla 24. října 1945, kdy byla Charta ratifikována Čínou, Francií, Sovětským svazem, USA, Velkou Británií a většinou ostatních signatářských zemí.
- ❏ První Valné shromáždění OSN se konalo 10. ledna 1946 v Londýně.
- ❏ Hlavní sídlo v New Yorku, dále v Ženevě a Vídni.
- ❏ V červnu 2006 měla 192 členských států.

Cíle

- Udržovat mezinárodní mír a bezpečnost;
- rozvíjet mezi národy přátelské vztahy založené na respektování zásad rovnoprávnosti a práva na sebeurčení národů;
- spolupracovat při řešení mezinárodních ekonomických, sociálních, kulturních a humanitárních otázek a podpoře základních lidských práv a svobod;
- být centrem pro koordinaci kroků, které národy podnikají v zájmu dosažení těchto společných cílů.

Valné shromáždění a generální tajemník

- ❏ V čele Valného shromáždění stojí předseda a 21 místopředsedů.
- ❏ Projednává všechny otázky, které jsou spojené s Chartou OSN, také projednává zprávy jednotlivých dalších hlavních orgánů a volí jejich členy.
- ❏ Generální tajemník - mluvčí všech obyvatel světa.
- ❏ Od 1. ledna 2007 - Ban Ki-moon.

Rada bezpečnosti OSN

- ❏ Nejmocnější orgán OSN.
- ❏ 15 členů - Pět členů jsou tzv. **stálí členové** se zvláštními pravomocemi, zbylých 10 členů (**nestálí členové**) je voleno Valným shromážděním OSN na dvouleté období.

Aktivity:

- ❏ *zachování míru ve světě*
- ❏ *řešení sporů*
- ❏ *úprava zbrojení*
- ❏ *používání sankcí vůči narušiteli*
- ❏ *podnikání vojenských akcí proti agresoru*
- ❏ *navrhuje kandidáta na generálního tajemníka*
- ❏ *spolu s valným shromážděním volí soudce mezinárodního soudního dvoru*
- ❏ *předkládá zprávy o svojí činnosti valnému shromáždění*

Rada bezpečnosti OSN

Stálí členové:

- ☒ Čínská lidová republika
- ☒ Francie
- ☒ Rusko
- ☒ USA
- ☒ Spojené království

Nestálí členové:

- ☒ *Belgie, Burkina Faso, Chorvatsko, Indonésie, Itálie, Jihoafrická republika, Kostarika, Libye, Panama, Vietnam*

Další orgány OSN

- Ekonomická a sociální rada OSN – ECOSOC
- Poručenská rada OSN
- Mezinárodní soudní dvůr
- Sekretariát, v jehož čele stojí generální tajemník OSN

Odborné organizace OSN

- ❏ Organizace pro výchovu, vědu a kulturu - UNESCO
- ❏ Mezinárodní organizace práce - ILO
- ❏ Světová zdravotnická organizace - WHO
- ❏ Mezinárodní měnový fond – IMF
- ❏ Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky - UNHCR
- ❏ Dětský fond OSN - UNICEF
- ❏ Rozvojový fond OSN pro ženy - UNIFEM
- ❏ Pozorovatelská mise OSN v Ugandě a Rwandě - UNOMUR
- ❏ Ochranné a stabilizační síly OSN v bývalé Jugoslávii - UNPROFOR, IFOR, SFOR, KFOR
- ❏ Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (Světová banka) - IBRD

Železná opona

- ❑ Nепrostopná hranici mezi západním a východním blokem.
- ❑ Termín použil W. Churchill dne 5. března 1946 na univerzitě v americkém Fultonu.
- ❑ v ČSSR bylo vytvořeno hraniční pásmo (šířka 4 až 10 km - 1,5 % rozlohy státu).
- ❑ Většina vesnic v hraničním pásmu byla postupně vysídlena.

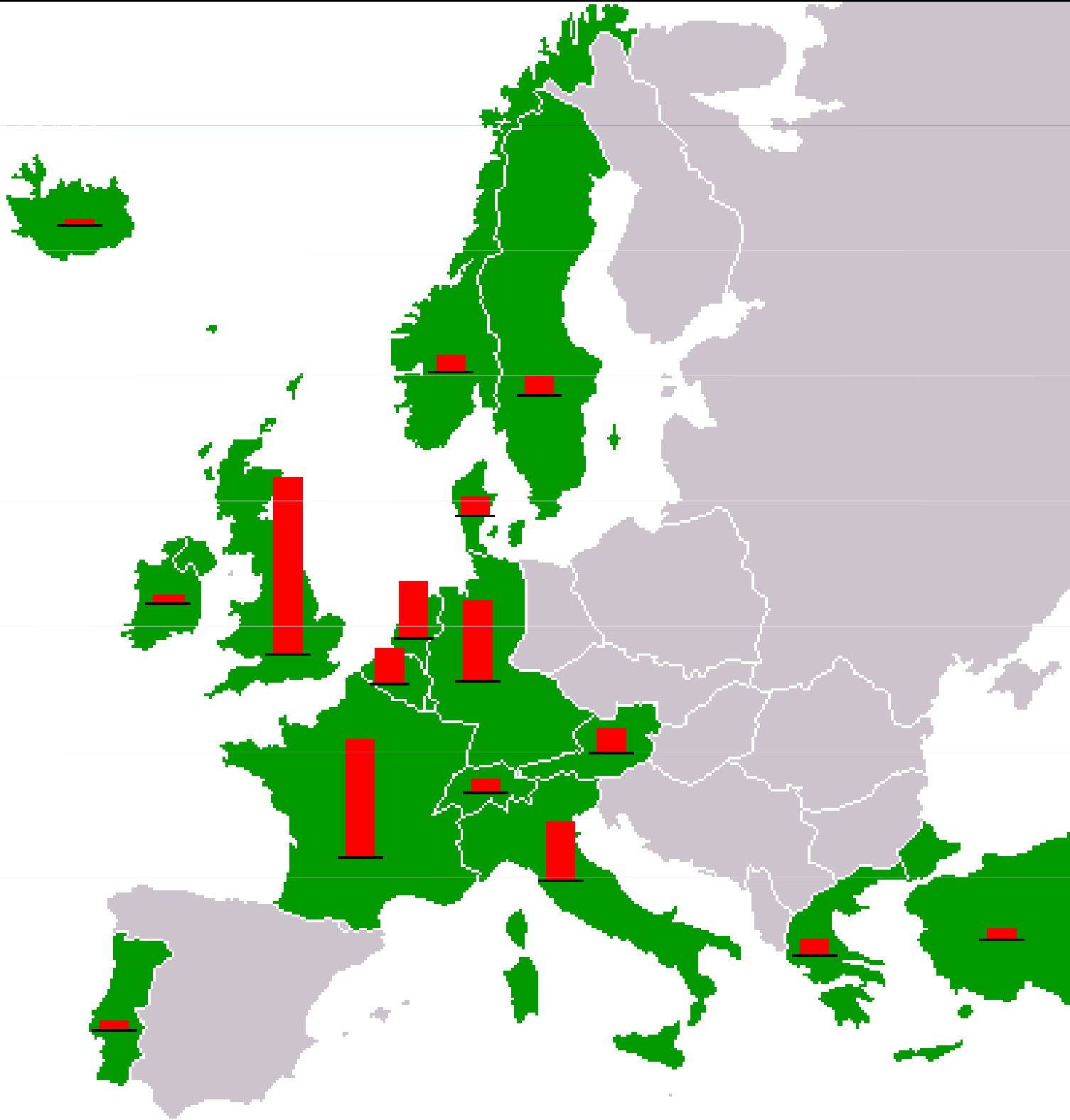
Trumanova doktrína

- ❏ Vyhlášena **12. března 1947.**
- ❏ Řešila pozici Řecka a Turecka.
- ❏ Finanční podpora těmto dvěma státům ve výši 400 milionů dolarů.
- ❏ Formuloval cíle a zásady politiky reagující na počínající studenou válku.
- ❏ Doktrína de facto akceptovala status quo bipolárního světa rozděleného na blok komunistických států a blok států demokratických.

Marshallův plán

- ❏ ***Plán evropské obnovy (European Recovery Program).***
- ❏ Přijat Kongresem 3. dubna 1948.
- ❏ Cíl - zabezpečit americké úsilí pomoci poválečné Evropě.
- ❏ V letech 1948–1952 poskytly Spojené státy západní Evropě pomoc ve výši přibližně 13 miliard dolarů.
- ❏ Rekonstrukce západní Evropy, obnovení průmyslu, zemědělství a oživit mezinárodní obchod.

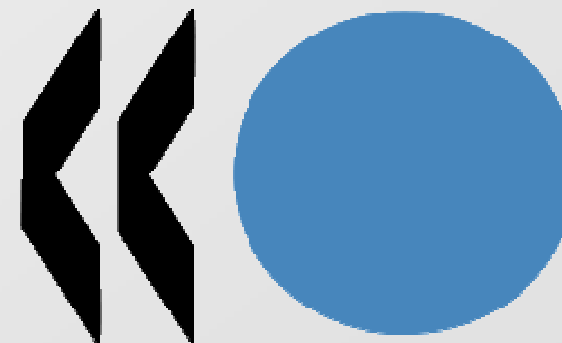
Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci

- ❏ Koordinace pomoci Marshallova plánu => Organization for European Economic Cooperation (OEEC).
- ❏ Hlavní orgán - Rada ministrů
- ❏ Existovala 1948 – 1961

- ❏ 1961 transformace do **Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj** (zkráceně OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development)
- ❏ Mezivládní organizace 30 ekonomicky nejrozvinutějších států.
- ❏ Principy demokracie a tržní ekonomiky.

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

- ❏ Cíl - koordinuje ekonomickou a sociálně-politickou spolupráci členských zemí, zprostředkovává nové investice, prosazuje liberalizaci mezinárodního obchodu.
- ❏ Další ekonomický rozvoj, potlačení nezaměstnanosti, stabilizace a rozvoj mezinárodních finančních trhů.
- ❏ Mezi hlavní orgány OECD patří **rada**, složená z ministrů, coby zástupců členských zemí, dále **výkonný výbor**, **sekretariát** v čele s **generálním tajemníkem** a několik **odborných komisí**.
- ❏ Sídlo v Paříži.
- ❏ ČR členem od roku 1995.

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

NATO (North Atlantic Treaty Organisation)

- Založena 4. dubna **1949** podpisem tzv. ***Washingtonské smlouvy***.

Článek č. 5:

„ Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto odsouhlasily, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich uplatní právo na individuální nebo kolektivní obranu, uznané článkem 51 Charty Spojených národů, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v souladu s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a udržet bezpečnost severoatlantické oblasti.“

NATO

- Washingtonskou smlouvu podepsalo v dubnu 1949 dvanáct států: USA, Kanada, Spojené království, Francie, Portugalsko, Belgie, Lucembursko, Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Itálie, Island.
- V roce 1999 se k NATO připojilo **Česko**, Maďarsko a Polsko (12. března).
- Cíle - politická a vojenská spolupráci všech jejích členů podle článku 51 Charty OSN.
- Sídlo v Bruselu.

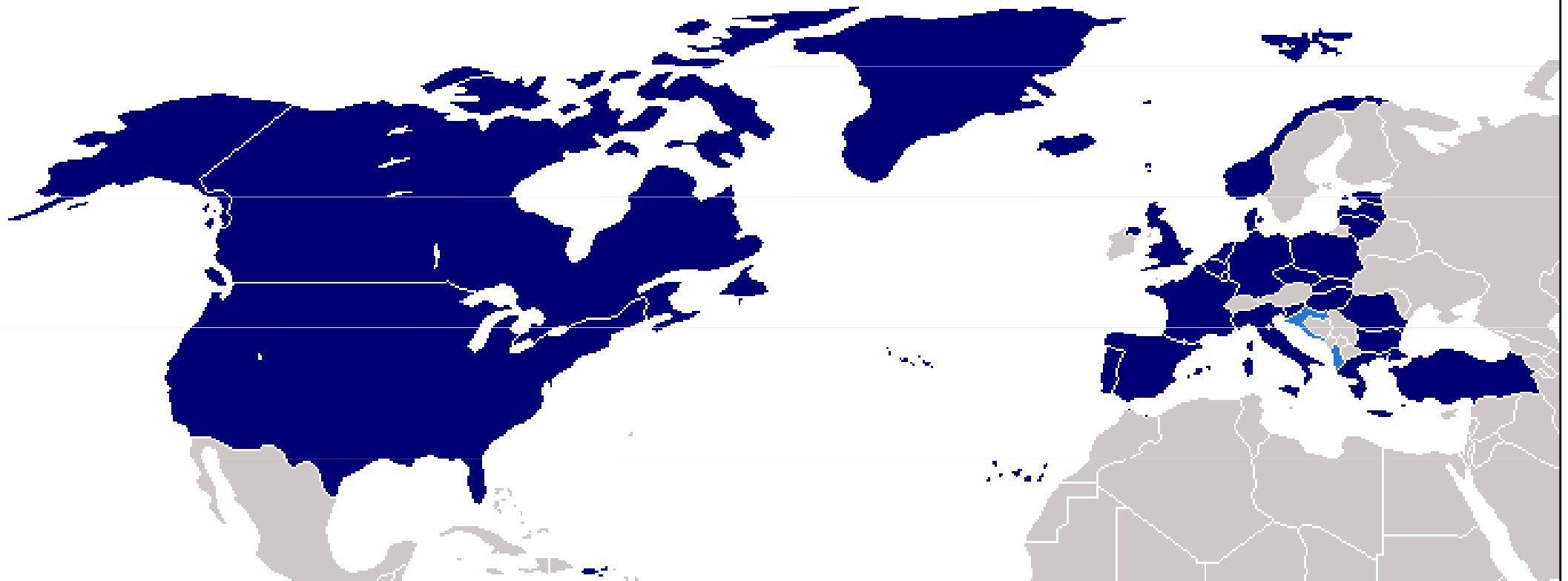

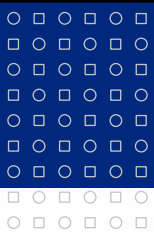
NATO - instituce

- **Rada NATO** (North Atlantic Council - NAC) – výkonná, politická a rozhodovací moc, složena ze zástupců členských zemí.
- **Výbor pro obranné plánování** (Defence Planning Committee - DPC) - obranné záležitosti a otázky, týkajících se plánování kolektivní obrany.
- **Skupina pro jaderné plánování** (Nuclear Planning Group - NPG) - role jaderných sil v bezpečnostní a obranné politice NATO.
- **Generální tajemník** – politický funkcionář mezinárodní úrovně - Jaap de Hoop Scheffer.
- **Mezinárodní sekretariát**
- **Vojenský výbor**

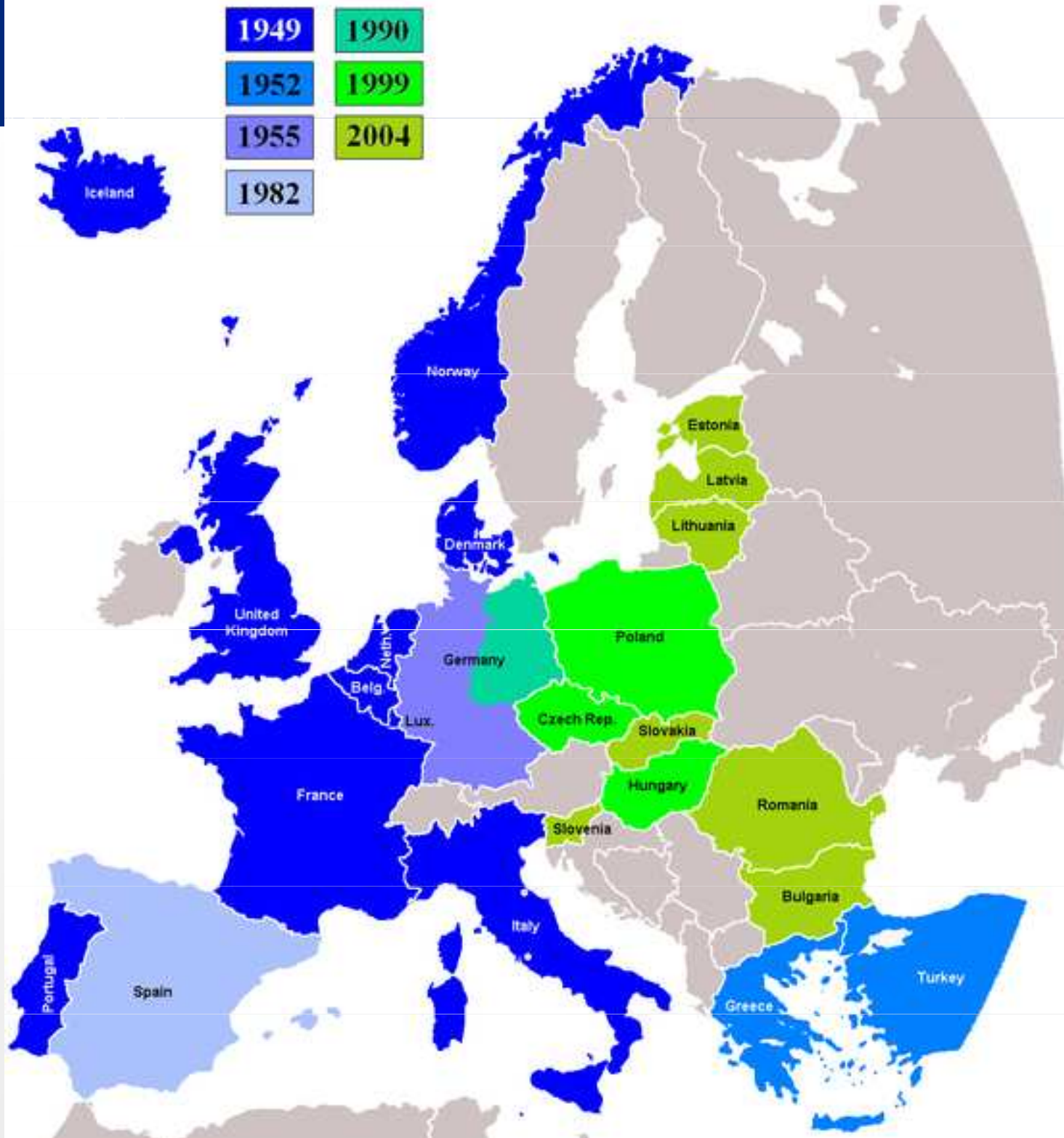

NATO – členské země

1949	1990
1952	1999
1955	2004
1982	

Varšavská smlouva

- Vojenský pakt evropských zemí tzv. východního bloku.
- 1955 – 1991
- *Smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci* odepsaná **14. května 1955** ve Varšavě.
- Albánie (roku 1961 vyloučena), Bulharsko, Československo, Maďarsko, NDR, Polsko, Rumunsko a SSSR.
- Reakce na Západoevropskou unii a Pařížskou dohodu.
- Cíl - spolupráce ve vojenské oblasti při společné obraně socialismu, suverenity a nezávislosti.
- Protipól NATO.
- Sídlo v Moskvě.

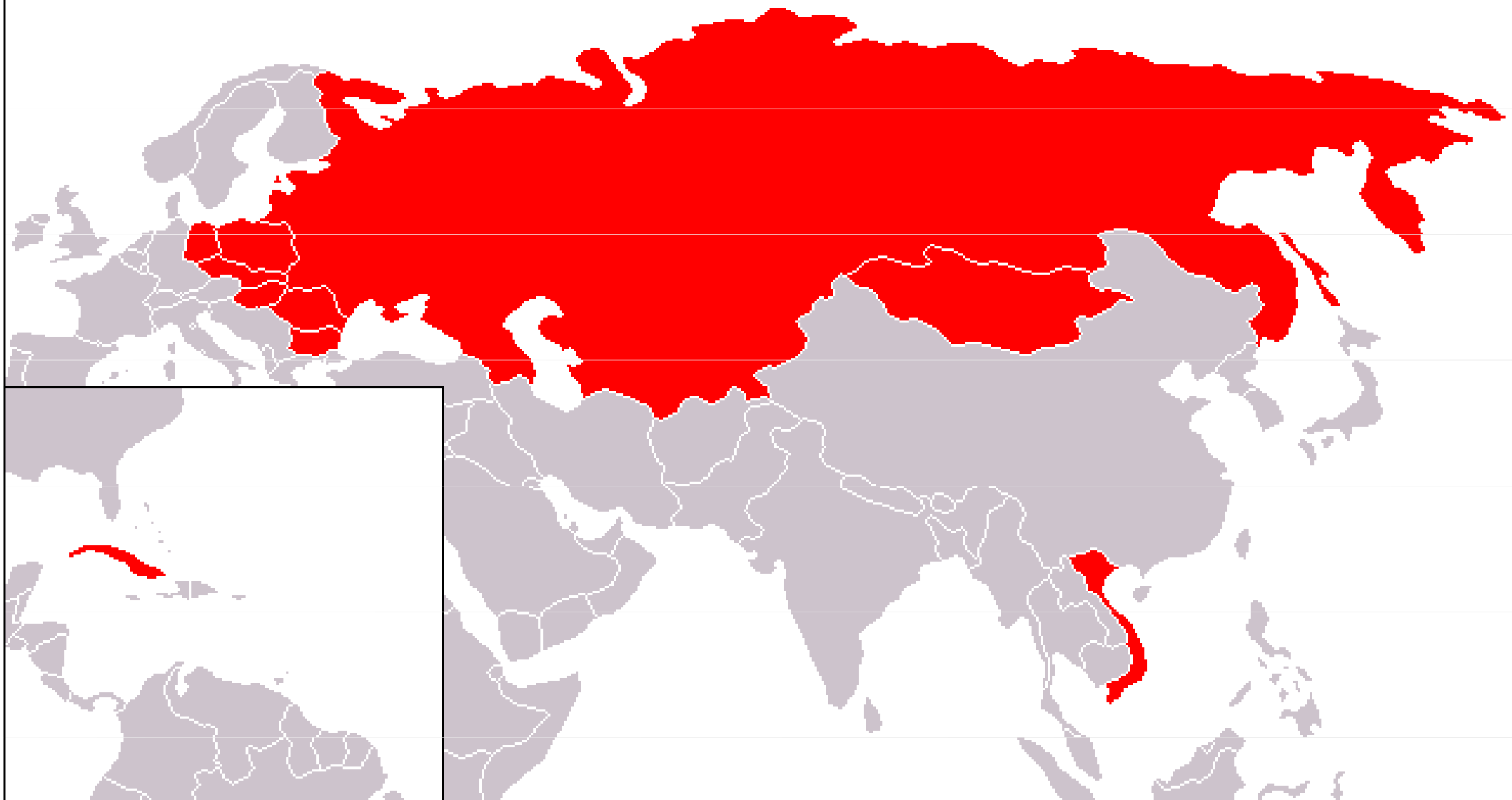
Varšavská smlouva – členské země

Rada vzájemné hospodářské pomoci (RVHP)

- Obchodní organizace sdružující v době studené války socialistické státy sovětského bloku.
- Protipól Marshallova plánu.
- Vznik **8. ledna 1949** - Bulharsko, Československo, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Sovětský svaz.
- Později přistoupily Albánie (1949) – 1987 vystoupila, NDR (1950), Mongolsko (1962), Kuba (1972) a Vietnam (1978).
- Sídlo v Moskvě.

RVHP – členské země

Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC)

- Mezivládní organizace sdružující 13 zemí exportujících ropu.
- Založena na konferenci v Bagdádu dne **14. září 1960**.
- Sídlo organizace je ve Vídni.
- Země dnes kontrolují 75 % veškerých světových ropných zásob.
- Zakládající země vytvořily kartel určující objem a cenu exportované ropy.

OPEC – členské země

Sdružení států jihovýchodní Asie (ASEAN)

- Vznik **8. srpna 1967** v Bangkoku – Bangkotská deklarace.
- Cíl - urychlit ekonomický růst, sociální pokrok, kulturní rozvoj a vzájemné vztahy svých členů.
- V současnosti spolupracuje i ve vojenskopolitické a mezinárodněpolitické oblasti.
- Od roku 2006 se o členství uchází Východní Timor.

ASEAN – členské země

G8

- Sdružení sedmi nejvyspělejších států světa a Ruska.
- Dohromady tyto státy představují 65% světové ekonomiky.
- Neformální sdružení – nemá vnitřní strukturu, nemá orgány a instituce.
- Na jednáních se probírají záležitosti společného zájmu i globálního významu.
- V roce 2005 byla v Gleneagles založena také skupina **G8+5**, která se schází na vlastních mítincích určených pro ministry energetiky a ministry financí všech osmi členských zemí a dále Číny, Mexika, Indie, Brazílie a Jihoafrické republiky.

G8 – členské země

Světová obchodní organizace (WTO)

- Zakládá pravidla mezinárodního obchodu prostřednictvím konsenzu mezi jeho členskými státy a řeší mezinárodní obchodní spory mezi členskými státy.
- Vznikla v roce **1995**.
- Sídlem organizace je Ženeva.
- V současné době má WTO 153 členů.

Úkoly:

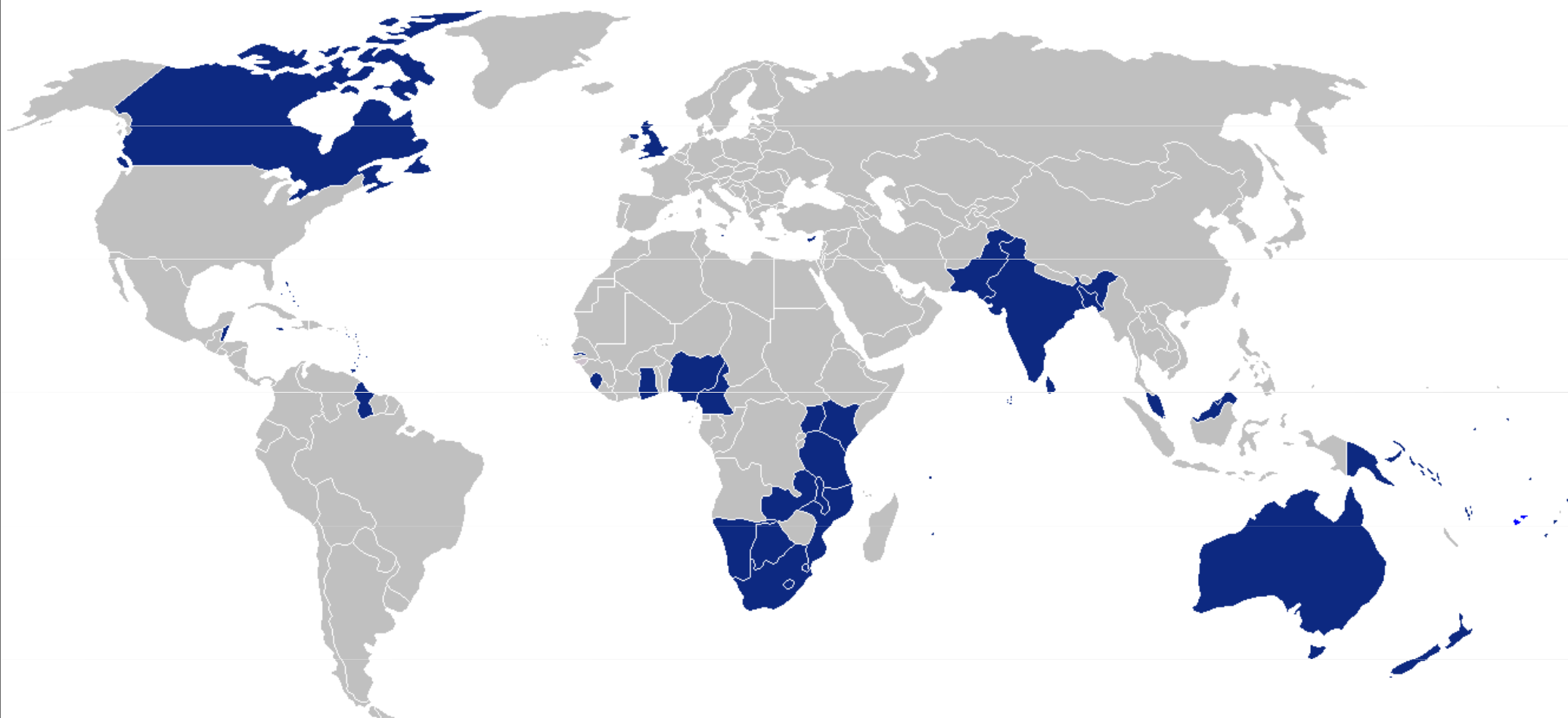
- *sledovat dodržování pravidel mezinárodního obchodu*
- *organizovat obchodní jednání*
- *sledovat národní obchodní politiky*
- *urovnávat spory mezi vládami*
- *omezení protekcionismu*
- *spolupráce s ostatními mezinárodními organizacemi*

Commonwealth

- Volné sdružení Velké Británie a jejích bývalých dominií a kolonií.
- Do roku 1931 Commonwealth nesl označení **Britské impérium**, v letech 1931-1947 pak **Britské společenství národů**.
- V čele Alžběta II.

Členské země

Další organizace

- ▣ Asijsko - pacifické hospodářské společenství (APEC) - 1989
- ▣ Latinskoamerické integrační společenství (ALADI) – 1980
- ▣ Tichomořský pakt bezpečnosti (ANZUS) – 1951
- ▣ Jihoamerický společný trh (MERCOSUR) – 1991
- ▣ Sdružení nezávislých států (SNS) – 1991
- ▣ Liga arabských států (LAS) – 1945
- ▣ Latinskoamerický hospodářský systém (SELA) – 1975
- ▣ Společenství pro rozvoj jižní Afriky (SADC) – 1980
- ▣ Hospodářské společenství západoafrických zemí (ECOWAS) – 1975
- ▣ Ekonomická komunita západoafrických států (ECOWAS) - 1975
- ▣ Západoafrická měnová unie (UEMOA)
- ▣ Lagosský pakt